

СПРАВА «ПЕТУХОВ ПРОТИ УКРАЇНИ (№ 2)» (CASE OF PETUKHOV v. UKRAINE (№2))

(заява № 41216/13)

Стислий виклад рішення від 12 березня 2019 року

У 2010 році Європейський суд з прав людини (далі — Європейський суд) ухвалив рішення у справі заявника, констатувавши порушення статей 3, 5, 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

З 2004 року заявник відбуває покарання у виді довічного позбавлення волі у державній установі «Київський слідчий ізолятор», страждаючи, зокрема, на туберкульоз. У зв'язку з рецидивом цього захворювання у 2010 році заявника було переведено до спеціалізованої на лікуванні туберкульозу Херсонської виправної колонії № 61 та встановлено йому третю групу інвалідності. У 2013 році медична комісія дійшла висновку, що лікування заявника було невдалим і перспектививилікуватися у заявника немає. Крім того, у заявника сформувалася резистентність до більшості протитуберкульозних медичних препаратів. Заявник неодноразово скаржився до адміністрації виправної колонії на ненадання йому необхідної медичної допомоги, зокрема на відсутність потрібних препаратів. Крім того, він скаржився на неналежні побутові умови тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 та Херсонському слідчому ізоляторі (далі — Херсонське СІЗО), а також на неможливість мати довготривалі побачення.

У 2013 році заявник звертався до суду з проханням про звільнення його від покарання через хворобу, яке було відхилено судами першої та апеляційної інстанцій.

До Європейського суду заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на неналежні побутові умови тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 та Херсонському СІЗО, відсутність належної медичної допомоги, а також, що його покарання у виді довічного позбавлення волі не підлягало скороченню як *de jure*, так і *de facto*. Крім того, заявник скаржився за статтею 8 Конвенції на обмеження його права на побачення з рідними.

Розглянувши скарги заявника за статтею 3 Конвенції на неналежні умови тримання під вартою, Європейський суд відхилив цю частину заяви як необґрунтовану відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо скарг заявника на відсутність належної медичної допомоги Європейський суд зазначив, що стан заявника під час тримання під вартою погіршився, у нього сформувалася резистентність до більшості протитуберкульозних препаратів, у зв'язку з чим подальше лікування було визнано таким, що не матиме позитивного результату. Європейський суд звернув увагу, що у Херсонській виправній колонії № 61 час від часу спостерігалася нестача протитуберкульозних медич-

них препаратів. Заявник вважав протитуберкульозний препарат ізоніазид, до якого у нього також сформувалася резистентність та який був неефективним і навіть токсичним. Посилаючись на свої попередні рішення щодо України, в яких Європейський суд вже вказував на неналежну медичну допомогу, захист та попередження туберкульозу в установах виконання покарань в Україні, а також з огляду на неспроможність державних органів влади забезпечити заявника належним медичним доглядом і лікуванням під час тримання його під вартою з 03 липня 2010 року, Європейський суд констатував порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скарги заявника на неможливість скоротити термін ув'язнення, Європейський суд зауважив, що Конвенція не забороняє призначення покарання у виді довічного позбавлення волі за особливо тяжкі злочини, однак при цьому має існувати перспектива звільнення і можливість перегляду. В Україні ж єдиною можливістю пом'якшення покарання у виді довічного позбавлення волі є помилування Президентом України, яке може бути здійснено відповідно до чинного національного законодавства у виняткових випадках за наявності надзвичайних обставин, але без конкретизації, що під цим розуміється. Довічно позбавленню волі особам з самого початку відбування покарання невідомо, за яких умов вони можуть бути звільнені від покарання. Крім того, порядок здійснення помилування не вимагає ні від Комісії при Президенті України у питаннях помилування, ні від Президента України обґрунтування свого рішення щодо клопотань про помилування. Висвітлення цих питань у засобах масової інформації також не відбувається. Незрозумілим є і спосіб обчислення строку відбутого покарання, коли засуджена до довічного позбавлення волі особа може звернутися за помилуванням та отримати його. До того ж для перегляду вироку до довічного позбавлення волі, результатом якого було б пом'якшення або звільнення від покарання, держава повинна забезпечити реабілітацію довічно позбавлених волі осіб. Європейський суд дійшов висновку, що існуючий в Україні режим для довічно позбавлених волі осіб не відповідає меті реабілітації таких осіб. Насамкінець станом на час розгляду справи заявника Президентом України було помилувано тільки одну особу, що свідчить про низьку ймовірність задоволення на практиці клопотань про помилування. З огляду на зазначене Європейський суд дійшов висновку про порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з тим, що покарання заявника у виді довічного позбавлення волі не підлягало скороченню.

Стосовно скарги заявника за статтею 8 Конвенції Європейський суд зазначив, що він розглянув основні юридичні питання у цій справі, тому немає необхідності у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті цієї скарги.

Крім того, з огляду на кількість вже поданих до Європейського суду заяв стосовно питання неможливості пом'якшення покарання у виді довічного позбавлення волі та вірогідність надходження нових заяв з цього питання, Європейський суд вказав на існування в Україні системної проблеми, вирішення якої потребує життя державою заходів загального характеру. Посилаючись на статтю 46 Конвенції, Європейський суд вказав, що для належного виконання цього рішення від держави-відповідача вимагатиметься впровадження реформи системи перегляду покарань у виді довічного позбавлення волі. Механізм такого перегляду повинен гарантувати перевірку у кожному конкретному випадку, чи обґрунтовано тривале тримання під вартою законними пеналогічними підставами, а також має надавати засудженим до довічного позбавлення волі можливість передбачити з певним ступенем точності, що їм треба зробити, аби було розглянуто питання щодо їх звільнення та за яких умов це можливо, відповідно до стандартів, розроблених практикою Суду.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУДУ

«1. *Оголошує* одноголосно прийнятними скарги заявника за статтею 3 Конвенції щодо відсутності належної медичної допомоги під час тримання під вартою та нескоротності його покарання у виді довічного позбавлення волі;

2. *Оголошує* одноголосно непринятною скаргу заявника за статтею 3 Конвенції щодо побутових умов тримання його під вартою у Херсонській виправній колонії № 61 і Херсонському СІЗО;

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю належної медичної допомоги, доступної заявнику, під час тримання його під вартою з 03 липня 2010 року;

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з нескоротністю покарання заявника у виді довічного позбавлення волі;

5. *Постановляє* п'ятьма голосами проти двох, що немає необхідності розглядати питання прийнятності та суті скарги заявника за статтею 8 Конвенції;

6. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що встановлення порушення становить достатню справедливу сатисфакцію моральної шкоди, якої зазнав заявник у зв'язку з його скаргами щодо нескоротності свого його покарання у виді довічного позбавлення волі;

7. *Постановляє* одноголосно, що:

(а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми та додатково суму будь-якого податку, що може нарахуватися заявнику; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 750 (сімсот п'ятдесят) євро в якості відшкодування матеріальної шкоди;

(ii) 10 000 (десять тисяч) євро в якості відшкодування моральної шкоди, якої заявник зазнав у зв'язку з відсутністю належної медичної допомоги з 03 липня 2010 року;

(iii) 10 000 (десять тисяч) євро в якості компенсації витрат на правову допомогу, понесених під час провадження у Суді (чиста присуджена сума має бути сплачена на банківський рахунок захисника заявника, пана Тарахкала);

(iv) 20 (двадцять) євро в якості компенсації поштових та інших витрат;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

8. *Відхиляє* шістьма голосами проти одного решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».